

CUVÂNTAREA 395 DESPRE ÎNĂLȚAREA DOMNULUI

Fericitul AUGUSTIN

Introducere

Atât din opera Fericitului Augustin, cât și din cea a autorilor care au scris despre el, se poate zugrăvi o imagine destul de cuprinzătoare a lui ca predicator. Cea mai importantă locație a predicilor sale era sediul scaunului său episcopal, adică cetatea romană din Africa de Nord, Hippo Regius. În acele vremuri, Hippo era un port destul de prosper la Marea Mediterană ce număra circa 30.000 de locuitori, fiind împrejmuțată de numeroase ținuturi de câmpie, destul de populate și foarte fertile. Cel mai adesea Augustin predica în ceea ce se numea *basilica maior* sau *basilica pacis*. Când nu era plecat – trebuie menționat acest lucru întrucât se deplasa adesea la Cartagina pentru întruniri sinodale sau consfătuiri cu clericii din zonă – predica în fiecare sâmbătă și duminică. În timpul postului mare și în zilele premergătoare ale sărbătorilor mai însemnate, avea obiceiul de a predica zilnic, ținând ședințe de catehizare ce puteau avea o frecvență de până la șase ori pe zi, având însă o durată foarte redusă, de doar câteva minute.

Din modul în care s-au păstrat, se poate constata că majoritatea predicilor Fericitului Augustin durau circa jumătate de oră, unele chiar o oră, iar altele, foarte puține la număr, ajungând chiar la două ore. Întrucât captiva atenția majorității ascultătorilor fără nici un fel de dificultăți, își permitea să lungească discursul până când considera că auditoriul a fost pe deplin lămurit în problema pe care le-o puneia înainte. Totuși, la fel ca și Sfântul Ambrozio al Mediolanului, se plângea adesea de slăbiciunea vocii sale și din acest motiv a fost nevoit, nu o singură dată, să facă apel la respectarea liniștii în biserică, asta întrucât avea de-a face cu publicul african, care obșnuia să-și exprime euforia și aprobarea față de vorbitor într-un mod destul de zgomotos. Adeseori auditoriul lui Augustin

obișnuia să-l aplaude în semn că au înțeles cele pe care a vrut să le transmită, iar alții murmurau dezaprobator. Aceste lucruri sunt mărturisite chiar de Augustin într-o scrisoare către Alypius (*Epistulae* 29, 7), un vechi prieten din Thagaste, căruia îi mărturisește și că în timpul unei predici, credincioșii au fost adânc impresionați de cuvintele lui și au lăcrimat, lucru care l-a sensibilizat și pe el până la lacrimi.

După cum reiese din scrisoarea menționată anterior și din câteva pasaje din *De civitate Dei*, obiceiul lui Augustin, ca și cel al întregii Biserici primare, era acela de a predica după citirea pasajelor rânduite pentru slujba respectivă. Augustin menționează un lucru contrar practicii Bisericii universale, acela că nu respecta programarea pasajelor ce trebuie lecturate în cursul anului, în duminici și sărbători, ci alegea el însuși pasajele care i se păreau reprezentative pentru perioada în care se afla sau pentru sărbătoarea respectivă. Cel mai adesea obișnuia să urmărească o cursivitate a textelor citite, ceea ce a dat naștere la omilii și predici integrale ale unor cărți scripturistice, cum ar fi Psalmii, Evanghelia după Ioan, Faptele Apostolilor etc. Este adevărat însă și faptul că unele predici, ce lipseau din cursul logic a ceea ce ulterior urma să fie un comentariu sau o serie de predici integrală, erau dictate ulterior scribilor pentru a nu crea lacune sau a lăsa texte scripturistice neinterpretate.

După cum el însuși mărturisește, Augustin realiza faptul că există oameni care deși sunt foarte buni vorbitori, nu sunt în stare să-și compună propriile predici. Aceștia, dintre care foarte mulți și în ziua de astăzi, dacă folosesc idei scrise într-un mod inteligent și cu talent literar, dacă le memorează și apoi le redau într-o manieră plăcută, atunci, în viziunea lui Augustin, ei nu săvârșesc nimic reprobabil. În vederea acestui uz a încercat și el să alcătuiască unele predici care să servească drept model celor ce vor să devină *predicatori ai adevărului*.

Fericitul Augustin avea însă și alte motive pentru care alegea el singur pasajele ce urmau a fi lecturate în cadrul serviciului liturgic. În viziunea sa, slujitorul este, la urma urmei, *divinarum scripturarum tractator et doctor*, adică *comentatorul și dascălul dumnezeieștilor Scripturi*; de aceea, el, ca apărător al dreptei credințe și oponent al ereziilor, trebuie să-i învețe pe credincioși cum să se apropie de Dumnezeu și să respingă răul. Putem înțelege de aici că predicile

augustinieni urmau unor texte ce ofereau posibilitatea combaterii problemelor cu care congregația credincioșilor săi se confrunta.

În timp ce predica, Fericitul Augustin cel mai adesea obișnuia să stea în scaunul episcopal, în timp ce credincioșii stăteau în picioare, bărbații stând aparte și femeile la fel. Cel mai adesea li se adresa prin apelativele *iubiților/fraților/iubiților frați*. La predicile lui Augustin obișnuiau să ia parte și păgânii, dar și cei interesați de creștinism, care nu primiseră încă botezul.

Obișnuia să-și înceapă unele predici printr-o scurtă rugăciune prin care cerea de la Dumnezeu luminare și ajutor pentru a putea predica. Le cerea adesea și credincioșilor să se roage pentru el, pentru a-i putea învăța și îndruma cum se cuvine, conștient fiind că predica, *slujirea Cuvântului nu este slujire de care oamenii să fie vrednici, ci este o slujire a Duhului. Dacă slujitorul nu strălucește în trăire la fel cum predică nu poate să înflăcăreze pe cel căruia îi predică* (Sermo 22, 7).

Aproape niciodată Augustin nu anunța la începutul predicii sale subiectul, ci explica și analiza pasajul citit din Scriptură. Nu avea o structură clară a predicii, ci cel mai adesea acorda atenție chestiunilor pe care le considera de cuviință, începându-și predica și sfârșind-o destul de abrupt. Trebuie avut în considerare în discernerea acestor caracteristici faptul că el nu livra ascultătorilor săi informații dintr-un discurs scris anterior și nici nu le reproducea o serie de argumente pregătite în prealabil, ci pe baza textului scripturistic, la care medita profund înainte de predică cu câteva zile, intra într-un *dialog* patetic cu ascultătorii săi, ideile care îi izvorau spontan din minte și din inimă fiind cele care îi înflăcărau discursul și prin acesta sufletele ascultătorilor.

Predica despre chestiuni esențiale, pe înțelesul ascultătorilor săi, cu exemple din viața de zi cu zi. În *schola Christi*, așa cum obișnuia să numească comunitatea credincioșilor ce venea să asculte și să învețe din cuvântări, existau oameni de toate categoriile și care umblau pe toate cărările vieții. De aceea, considera esențială explicarea în cuvinte simple a chestiunilor pe care le putem găsi analizate foarte filosofic în tratatele sale de specialitate. Un alt aspect deosebit de important este acela că obișnuia să facă uz de nenumărate texte biblice, pe care le cita din memorie, pentru a-și argumenta ideile și a explica pasajul scripturistic pe care îl punea în discuție, ceea ce el numea *Sacra Scriptura sui interpres*.

- Fericitul Augustin, *Sermones*, 395, PL, 39, 1716-1717 (Aceasta este ediția după care a fost făcută prezenta traducere);
- Fericitul Augustin, *Sermones*, 22, PL, 38, 142-155;
- Fericitul Augustin, *Epistulae*, 29, PL, 33, 114-120;
- Susanna Morton Braund, *Latin Literature*, Routledge Publishing House, London, 2001;
- *The Cambridge History of Christian Literature*, vol. II: *Latin Literature*, Edited by P.E. Easterlin and E.J. Kenney, Cambridge University Press, Cambridge, 2003;
- Aurelius Augustinus, *Predici către popor la ziua Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos*, studiu introductiv, traducere, note și comentarii Aurel Lupu, Editura Nemira, București, 2010;
- Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. II, EIBMBOR, București, 1985.

Cuvântarea 395 *Despre Înălțarea Domnului*

1. Astăzi¹ prăznuim Înălțarea Domnului la cer. *Sus inima!*² Întrucât Apostolul ne învață și ne zice: *dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ*³, să nu-l ascultăm în zadar, ci împreună cu el⁴ să înălțăm și inimile [noastre] curățite de patimi. Pe pământ [trebuie] să existe datoria de a lucra, iar în cer dorința de a înainta! Aici nădejdea, acolo împlinirea [nădejdi]! Căci va veni timpul când împlinirea cea de dincolo [va fi realitate]. Când însă [va veni] împlinirea cea de dincolo, nădejdea nu va mai fi nici aici, nici acolo; nu pentru că nădejdea ar fi zădărnice, ci pentru că [ea] se sfârșește când va fi sosit împlinirea. Mai

¹ Literal: *în ziua de astăzi*.

² Cel mai probabil, după cum va reieși și din pasajele următoare, se face referire la momentul liturghiei în care preotul rostește către credincioși îndemnul: *Sus să avem inimile!*

³ Coloseni 3, 1-2.

⁴ Este neclar în text dacă este vorba de Apostolul Pavel sau de Mântuitorul Hristos, însă mai potrivită pare a fi a doua variantă, respectiv înălțarea inimilor la Hristos.

mult chiar, auziți ce zice Apostolul despre nădejde. El spune: *Suntem mântuiți prin nădejde. Dar, nădejdea care se vede nu mai este nădejde: iar dacă cineva vede, ce [mai] speră? Dacă însă ceea ce nu vedem, sperăm, așteptăm prin răbdare*⁵. Luați seama chiar la lucrurile omenești⁶ și cunoașteți că dacă cineva nădăjduiește să se însoțească cu femeie, [înseamnă] numaidecât că până în momentul de față încă nu are [soție]. Căci dacă are, ce nădăjduiește? Așadar, se însoțește cu femeia pe care o nădăjduia și nu va mai spera. Prin urmare, nădejdea se desăvârșește când vine împlinirea.

Un oarecare călător nădăjduiește că va ajunge [înapoi] în țara sa: nădăjduiește, câtă vreme nu este acolo; când va fi ajuns, nu mai nădăjduiește. Împlinirea urmează nădejdi. Nădejdea se desăvârșește când este atins lucrul nădăjduit.

Prin urmare, mult-iubiților, de îndată ce ați auzit ca *sus să avem inimile*, să fie lucrul acesta în însăși inima [noastră], așa încât să cutegăm la viața cea viitoare. Să trăim aici cum se cuvine ca să trăim și dincolo.

2. Căci iată cât de mare [este] prețuirea Domnului nostru: Cel care ne-a făcut pe noi, S-a coborât la noi, pentru că noi căzuserăm de la El. Și deși a venit la noi, nicidecum nu a căzut [ca noi], ci S-a coborât la noi. Și dacă S-a coborât la noi, ne va și înălța. Cu siguranță, Capul nostru ne va înălța în trupul său⁷; acolo unde este [capul], vor merge și mădulele, pentru că încotro merge capul, îl urmează și mădulele. El este Capul, noi suntem mădulele. El este în cer, noi suntem pe pământ. Este El însă atât de departe de noi? Nu este! Dacă întrebi spațiul: este departe; dacă întrebi iubirea: este împreună cu noi. Căci dacă nu ar fi cu noi, nu ar zice în Evanghelie: *Iată, eu sunt cu voi până la sfârșitul veacului*⁸. Dacă nu este cu noi, mințim când vă zicem: *Domnul cu voi!* Nu din cer îl striga: *Saule, Saule, de ce mă prigonești*⁹ pe Saul care persecuta, nu pe El, ci pe sfinții Săi, pe slujitorii Săi, și ca să zic mai deschis, pe mădulele Sale? *Iată Eu sunt în cer, tu pe pământ și între persecutori. De ce [zic că Mă prigonești] pe mine? Pentru mădulele Mele! Pentru că Eu sunt acolo printre aceste*

⁵ Romani 8, 24-25.

⁶ Urmează două exemplificări alegorice din viața cotidiană.

⁷ Trimitere clară la concepția paulină a orânduiri Bisericii din Efeseni 5, 22-33.

⁸ Matei 27, 20.

⁹ Fapte 9, 4.

mădulare ale Mele. Căci dacă mlădița nu este călcată în picioare, nu strigă cu limba.

Așadar, Acela prin care a fost făcut cerul și pământul, S-a coborât pe pământ, la acela pe care l-a făcut din pământ, și a ridicat pământul din cele de aici la cer¹⁰. Drept urmare, ceea ce a arvunit în sine să nădăjduim [și pentru noi] la sfârșitul vieții. Ne va da ceea ce ne-a promis, suntem încredințați, a făcut legământ, a scris Evanghelia; ne va da. Mai mult decât atât, S-a jertfit pentru noi. Oare socotim că nu ne va dărui viața Sa, Cel care pentru noi a suferit moartea? Cel care a suferit pentru noi umilința patimilor, nedreptăți, ocări și toate cele de necinste de pe pământ oare nu ne va dărui stăpânirea, fericirea, nemurirea, veșnicia? Cele de ocară ale noastre le-a purtat, nu ne va dărui oare cele de cinste ale Sale?

În această nădejde să umblăm fără de grijă, întrucât Cel care o promite spune adevărul, însă să viețuim în așa fel încât să-i zicem cu față senină: *Am împlinit ceea ce ai poruncit, dă-ne ceea ce ne-ai promis!*

Traducere din limba latină de Diac. drd. Ilarion M. ARGATU

¹⁰Textul conține foarte multe idei dogmatice concentrate în puține cuvinte. Se afirmă în aceste câteva rânduri trăsături fundamentale ale învățaturii de credință: participarea Fiului la crearea lumii, asumarea totală a firii umane de către Acesta prin Întruparea Sa, ridicarea firii umane la o stare mai presus decât cea de la creație și îndumnezeirea trupului Său ca o consecință a unirii depline dintre cele două firi ale Sale.

